

ІСТОРІЯ ПЕДАГОГІКИ

УДК 37.091.-4 Гельвецій

М. О. Малькова

ПЕДАГОГІЧНА ПАРАДИГМА ФРАНЦУЗЬКОГО ФІЛОСОФА К. А. ГЕЛЬВЕЦІЯ ПРО ВИХОВАННЯ ЛЮДИНИ

Французький філософ-матеріаліст, енциклопедист, громадський і політичний діяч К. А. Гельвецій відіграв велику роль у боротьбі з пережитками середньовіччя, він зробив значний внесок у розвиток суспільної думки і зокрема теорії та практики виховання людини.

У його працях особливо чітко виявляється той факт, що прогресивні філософські теорії були методологічною основою виховних ідей. Його ідеї відображають усю практику боротьби проти феодалізму. Філософ-матеріаліст відображає у своїх працях розвиток науки і практики суспільного життя. Природне обдарування людини здібностями, єдність успіхів розуму з успіхами розвиненої індустрії, природна доброта людини, всемогутність виховання – ось головні моменти його педагогічної системи. У Гельвеція філософські та виховні системи органічно пов'язані між собою через те, що його матеріалізм породжений самим життям. У його працях людина з усіма її піднесеними справами, земними пристрастями і переживаннями знаходиться в центрі уваги. Недарма одна з основних робіт Гельвеція названа „Про людину, її розумові здібності та її виховання”.

Гельвецій критикував усі старі суспільні відносини, на його думку, необхідно встановити такий лад, де було б організовано освіту й виховання народних мас. Забобони, невігластво і темрява – ось основні причини важкого становища народу, а старі феодальні стани, дворянство і духівництво тримали маси в темряві й невігластві. Тому боротьба за освіту мас фактично перетворювалася на боротьбу проти феодального суспільства і його представників – дворянства і духівництва, тобто фактично це була боротьба нового прогресивного класу зі старими верствами.

Якщо взяти до уваги, що Гельвецій вважав можливою зміну суспільства через освіту, то цілком зрозуміло стає пристрастність, з якою він захищав просвітництво від будь-яких нападків з боку реакційних сил, духівництва і схоластів. Усю свою систему виховання людини він будує на цьому основному положенні.

Гельвецій уважав, що вихованням визначаються не тільки розумові здібності людини, але й її моральні якості. Це означає, немає вроджених розумових здібностей, немає моралі як божественного дару, немає вроджених ідей, за що ратували ідеологи феодальної моралі. Неодноразово повторює Гельвецій, що все визначається вихованням. Усі

люди зі звичайною нормальною організацією володіють розумовими здібностями.

Гельвецій різко критикує ідіологів феодального ладу за те, що вони всі питання стосовно людської душі та виховання, відводили теології. Філософія, менш смілива у своїх гіпотезах, не наважувалася ані описати природу душі, ані дати відповіді на це питання. Гельвецій намагався пояснити сутність душі суто матеріалістично.

Душа, на йогопогляд, – це здатність відчувати. „Усі наші ідеї, що живлять розум, – стверджував він, – виходять через органи почуттів. Нехай тому не думають, що можна вважати розум абсолютно незалежним від душі. Без здатності відчувати пам'ять, що виробляє наш розум не мало ніяких функцій і дорівнювало б нулю. Існування наших ідей і нашого розуму передбачає існування здатності відчувати, ця здатність і є сама душа” [1, с. 53].

Фізична чуттєвість є єдиною причиною наших дій, наших думок, наших пристрастей і нашої товариськості – ось точка зору Гельвеція на природу пізнання. Людина відчуває і набуває ідеї лише за допомогою п'яти почуттів. Відчувати – значить особливим чином зазнавати впливу зовнішнього світу. Виходити з відчуттів – значить виходити з фактів, із реальних явищ природи. Визнаючи відчуття основою пізнання, Гельвецій, однак, не зводить людське мислення тільки до розрізнених відчуттів. У пізнанні велику роль він відводить розуму. Недарма одну зі своїх найбільших праць він назвав „Про розум”. „Розуму властиво спостерігати, узагальнювати свої спостереження і витягати з них висновки і формули”, – писав Гельвецій. Розум, на його думку, є не що інше, як сукупність нових ідей і комбінацій, а ці ідеї й комбінації виникають унаслідок впливу зовнішнього середовища, тобто з відчуттів. Об'єктивно існуючий зв'язок речей і процесів створює можливість для виникнення суджень, умовиводів, тобто створює за допомогою розуму загальні поняття. Ідеї, позначені словами, дають можливість отримувати абстрактні судження. За допомогою розуму можна все зрозуміти і пояснити. „Не існує нічого, чого люди не могли б зрозуміти”, – говорив Гельвецій.

Говорячи про те, що людина пізнає зовнішній світ за допомогою органів чуття, він стверджує, що більша або менша тонкість органів чуття не впливає на розумові здібності, тому фізична організація людини не визначає її розвитку, її ідей та ін. Тут Гельвецій знову виступає проти вроджених здібностей, проти спадкової приреченості. „Виховання всемогутнє”, – так назвав Гельвецій одну з глав своєї роботи „Про людину”. „Виховання робить нас тим, чим ми є”, – Гельвецій, безперечно, перебільшує роль виховання. Але, якщо взяти до уваги, що в той час моменти вродженого, спадкового впливу на поведінку і на весь моральний вигляд людини вважалися визначальними, і дворянство, хизуючись своїм родоводом, претендувало на першість у використанні

різних земних благ, прогресивне значення тверджень Гельвеція абсолютно очевидне.

У літературі іноді зустрічаємо не обгрунтовану, але твердо встановлено точку зору, що стверджує, що Гельвецій до безмежності розширює межі виховання; в якості аргументації наводять таке положення з Гельвеція: „Я продовжую ще вчитися; моє виховання ще не закінчене. Коли ж воно закінчиться? Коли я не буду здатний до нього: після моєї смерті. Усе моє життя є, власне кажучи, лише одне довге виховання” [1, с. 10]. Гельвеційцілком справедливо вважав, що найсприятливішим періодом для виховання є молодий вік, а особливо дитинство. Майже на самому початку своєї роботи „Про людину” він пише: „Але чи потрібно відчувати закінчення нашого виховання до кінця нашого життя? Чому не приурочити його до часу, спеціально призначеному для виховання, тобто до періоду дитинства і юності. Я обмежую своє дослідження саме цим проміжком часу” [1, с. 10].

Зважаючи на сказане вище, доходимо висновку, що Гельвецій переоцінює роль виховання в перебудові людського суспільства й виключно велику роль у формуванні особистості людини відводить середовищу. Намагаючись довести, що виховання є соціальною функцією і обумовлено суспільним відношенням, він переоцінює роль середовища як чинника виховання. „Я бачу, стверджує Гельвецій, що людина є учень всіх речей, які його оточують, всіх тих положень, в які його ставить випадок, нарешті, всіх подій, які з ними трапляються”. Цим він намагається показати, що треба змінювати громадську середу, і змінювати її шляхом виховання – у цьому корінь його основної суперечності.

З одного боку, виховання всемогутнє, а з іншого людина є продукт середовища і обставин. Щоб змінити середовище, треба по-іншому виховувати людину, а щоб по-іншому виховувати її, треба створити відповідне середовище. Це протиріччя було дозволено основоположниками наукового соціалізму Марксом і Енгельсом. У тезах про Фейєрбаха читаємо: „Головний недолік всього попереднього матеріалізму, включаючи фейєрбахівський, полягає в тому, що предмет, дійсність, чуттєвість береться тільки у формі споглядання, а не як людська чуттєва діяльність, практика, не суб’єктивна”. Збіг зміни обставин і людської діяльності можуть бути досягнуті й раціонально зрозумілі тільки як революційна практика.

Обмеженість французьких матеріалістів і правильно розкрита класиками марксизму причина цієї обмеженості дають пояснення сильним і слабким сторонам вчення Гельвеція і його педагогічним поглядам зокрема.

Те, що Гельвецій не заперечує шкільного виховання, видно і з захисту ним суспільного виховання. Він прямо і виразно говорить про перевагу суспільного виховання над домашнім. Під громадським вихованням він розуміє харчування в школі. В якості однієї з переваг він

бачив тверду шкільну дисципліну. „Дисципліни ніколи не дотримувались настільки суворо в батьківському домі, як у закладі, призначеному для суспільного виховання. У школі все робиться по годинно. Годинна стрілка розпоряджається вихователями і слугами; за нею встановлюється тут тривалість їжі, занять і рекреацій, годинник підтримує тут порядок. Де немає порядку, немає і регулярних занять, порядок подовжує дні; безлад вкорочує їх” [1, с. 407].

Суспільне виховання здійснюється освіченими вчителями-вихователями. Воно викликає змагання, розвиває сміливість, мужність і дає можливість виховати патріотизм. „Тільки воно може зв'язати міцно в пам'яті громадян ідею особистого блага з ідеєю блага національного”, – стверджував Гельвецій.

Ми розуміємо, що Гельвецій уважає, що виховання є всемогутнім. Отже, виховання у нього визначає індивідуальні особливості особистості. Людина є вихованцем усіх оточуючих її предметів, всіх тих положень, в які її ставить випадок, нарешті, всіх випадковостей, які з нею трапились. Проте „ці предмети, ці положення і ці випадковості ніколи не бувають в точності ні для кого однаковими, і таким чином, ніхто не отримує однакового виховання. Якщо уявити неможливе, ніби у людей знаходяться перед очима одні й ті самі предмети, і, оскільки ці предмети не всі діють на них у момент однакового стану душі, то тому не викличуть у них однакових ідей; таким чином, уявне одноманітне виховання, одержуване в школах або в батьківському домі, представляє одну з тих гіпотез, хибність яких доводиться і фактами, і тим впливом, як випадок, що не залежить від наставників, має і буде завжди мати місце у вихованні дітей та юнацтва” [1, с. 428].

Гельвецій весь час доводив наступне положення: нерівність розумових здібностей людей не визначається спадковістю – кожна нормальна людина може сприйняти найскладніші ідеї, якщо її запитати, – тобто він доводив, що немає жодних меж людського пізнання для виховного впливу. Прагнення ж до повного знищення індивідуальних відмінностей у нього немає. Гельвецій дуже часто підкреслював те, що люди з нормальними фізичними даними, з нормальною фізичною організацією завжди володіють розумовими здібностями. У його поглядах на виховання звернено особливу увагу на питання фізичного виховання, причому ці питання він зазвичай розглядає з точки зору загальнодержавних, суспільних інтересів; але ці загальні інтереси поєднуються з особистими інтересами кожного. Здорова людина є, за інших рівних умов, більш щасливою, ніж людина нездорова. Тому основним завданням фізичного виховання є „... зробити людину більш сильною, більш міцною, більш здоровою, отже, більш щасливою, яка приносить користь своїй батьківщині, тобто більш придатною до різних функцій, до виконання яких може закликати її національний інтерес” [1, с. 409].

Фізичне виховання повинно одночасно зміцнювати і тіло, і дух. Те, що рекомендує Гельвецій для цього (7 – 8 годин розумових занять і 4 – 5 годин фізичних вправ), є неприйнятним, але його ідея про те, що треба одночасно виховувати і зміцнювати тіло і дух, є абсолютно вірною. Гельвецій пропонує суворо карати батьків за надто зніжене виховання дітей та військові посади давати лише тим, хто має гарне тілесне здоров'я і силу.

У роботах Гельвеція велике місце відводиться розумовому розвитку, розумовому вихованню. Це цілком зрозуміло, адже він поставив собі за завдання довести всемогутність виховання. Його вихідні філософські позиції тут розкриті найбільш повно. Ці вихідні позиції мають пряме відношення і до морального виховання людини. Гельвецій уважав, що центральним, основним завданням виховання є моральне виховання людини. Він піддав нищівній критиці сучасну йому мораль, що була панівною в суспільстві, засновану на релігії і феодальній власності. „Чому так мало хороших патріотів, мало громадян, які були б завжди справедливими? – Запитував Гельвецій та відповідав на це так: – Тому, що людей не виховують для того, щоб вони були справедливими; тому, що сучасна мораль ... представляє лише сплетіння грубих помилок і протиріч; тому, що справедливим можна бути, лише будучи освіченим, а в дитині заглушають навіть найзрозуміліші уявлення у природному законі” [1, с. 418].

Учення про мораль Гельвецій намагається будувати на науково-природничих засадах. Людина з її реальними потребами та інтересами – ось що, на його думку, визначає мораль. Справжньою основою моралі є прагнення до щастя і правильно зрозумілий особистий інтерес. Якщо світ фізичний схильний законам руху, то світ моральний не меншою мірою підпорядкований законам інтересу. Якщо інтереси і потреби людини змінюються у зв'язку з розвитком суспільства, то немає і не може бути вічних і незмінних моральних норм. Тут Гельвецій близько підходить до правильного розуміння розвитку моралі, залежно моралі від суспільних відносин. Фізична чутливість, на його думку, є першоджерелом моралі. Мораль має суто земне походження. „Як тільки ми приймемо фізичну чутливість за першоджерело моралі, правила останньої перестають бути суперечливими. Її аксіоми, пов'язані одна з одною, витримують найсуворіше доведення; нарешті, її принципи, очищені від мороку спекулятивної філософії, стають ясними і визнаються тим більшою кількістю громадян, чим наочніше вони показують останнім їх зацікавленість у тому, щоб бути добродішними”.

Учення Гельвеція про мораль завдало серйозного удару теоріям про божественне, надчуттєве походження моралі. Християнській рівності матеріалісти протиставили земну рівність. На їх думку, люди є рівними від природи. Розумова і моральна відмінність визначається суспільним середовищем та громадським вихованням. Збіг особистих і громадських інтересів – це основний двигун розвитку моралі в людському суспільстві.

Моральне виховання, на думку Гельвеція, необхідно здійснювати з найраннішого дитинства. Якщо, говорить він, за допомогою катехизму можна закарбувати в пам'яті дитини безглуздість релігії, то цілком можливо і набагато легше закласти уявлення про справедливість, істині, користь і т. д. „Якщо звести основне першоджерело науки про вдачі до простого факту фізичної чутливості, то ця наука стає доступною людям будь-якого віку і будь-яких розумових здібностей” [1, с. 418].

Для здійснення завдань виховання істинного громадянина необхідно моральне виховання. Моральне виховання, за Гельвецієм, можна здійснювати за допомогою катехизму моралі. Частина цього „морального катехизису”, наведена в X розділі його праці „Про людину”, становить значний інтерес через політичну спрямованість проти феодалного суспільства, а разом з тим – невмінням знайти правильне розв'язання проблеми. Знову „освічений монарх” повинен вирішити всі злободенні суспільні проблеми. Наведемо невеликий уривок з цього „катехизису моралі”.

“Так чи священні закони, що їх ніколи не можна змінювати?

Їх слід змінювати, коли вони суперечать щастя більшості.

Але хіба не дивляться часто на будь-яку пропозицію реформи, як на нерозсудливість з боку громадянина, що заслуговує на покарання?

Так, це так. Однак людина зобов'язана говорити правду добі; пізнання істини завжди є корисним, кожен зацікавлений має право запропонувати те, що вважає корисним для свого суспільства. На тій самій підставі кожен громадянин має право запропонувати своєму народу те, що, на його думку, може сприяти загальному щастю.

Однак є країни, де немає свободи друку і навіть право мислити під заборонаю?

Так, тому що думають, що легше обікрати сліпого, ніж зрячого, і обманувати неосвічений народ, ніж народ освічений. Серед кожної великої нації є завжди люди, зацікавлені у суспільному нещасті. Тільки вони заперечують право громадянина попереджати своїх співвітчизників про бідування, яким часто їх піддає поганий закон ...

Чи є недосконалість цих законів результатом виключно лінощів і байдужості законодавців?

Цьому сприяють і інші причини, такі, як фанатизм, забобонність і завоювання. Адже закони, встановлені завдяки одній з цих причин, сприяють шахрайству.

Що ж звідси випливає?

Та те, що ці самі шахраї захищають їх” [1, с. 416 – 417].

Ця витримка з „Катехизму моралі” показує, що Гельвецій не розумів і не міг ще в той час розуміти справжньої причини сталих суспільних відносин, регульованих законодавством. Проте його твердження про те, що народ свідомо тримається в темряві й невігластві, що погані закони видаються завдяки фанатизму, забобонності і неучтву,

що шахраї зацікавлені в підтримці поганих законів і захищають їх, — були прогресивними і злободенними не тільки для тієї доби.

Гельвецій розумів, що дуже важко, просто неможливо здійснювати моральне виховання в умовах тодішньої Франції. На шляху до утвердження його моральних ідеалів стояли дві перешкоди. Першою перешкодою були інтереси духівництва. „Горе націям, які довіряють попам виховання своїх громадян, — писав Гельвецій. — Вони дадуть їм лише хибні уявлення про справедливість, так що було б краще не давати їм жодних уявлень про неї” [1, с. 419]. Другою перешкодою до удосконалення морального виховання людини, на думку Гельвеція, є „недосконалість більшості урядів”. Тому будь-яка нова реформа в моральній частині виховання припускає реформу в законах і формах правління. Жоден хороший план морального виховання не може бути здійснений при поганому уряді. „Хто при поганому уряді запропонував би хороший план виховання, той марно сподівався б, що він буде прийнятий.

Автор подібного плану був би занадто короткозорим, щоб від нього можна було очікувати чогось великого” [1, с. 423]. Гельвецій вказував, що для складання хорошого плану морального виховання треба бути освіченою людиною, а для проведення його в життя треба мати владу. Багато філософів і вчені розробили прекрасні плани, але вони не здійснені до цього часу. „Більшість релігій і уряд проти її виконання. Нехай ці перешкоди, які релігійне або деспотичне невігластво висуває супроти прогресу моралі, будуть усунені. І лише тоді можна буде улещатит себе надією довести науку про виховання до такого ступеня досконалості, якого вона варта” [1, с. 425].

Розробляючи „моральний катехізис”, Гельвецій виходив із положення, що моральне виховання є найбільш закінченою частиною виховання і, разом з тим, найбільш важливою частиною виховання. Мораль треба викладати як і будь-яку науку. Немає таких громадських шкіл, де викладали б науку моралі, а між тим потреба в соціальних благах може відчуватися вже в дитинстві. Щоб моральні принципи закарбувалися глибше в пам'яті дітей, треба ці принципи зробити доступними і наочно відчутними. Тут Гельвецій висловлює чудову думку, адже моральний вплив навіть у наш час і в нашій школі доволі часто зводиться до словесних сентенцій.

Гельвецій не тільки говорив про необхідність зробити моральні принципи наочними і доступними розумінню, а й намагався показати, як це треба зробити. Треба глибоко закарбувати в пам'яті людей принцип справедливості, а для цього необхідно влаштувати при кожній школі суд, де діти могли б розбирати свої суперечки. Вироки цих суддів у разі апеляції переносяться на суд вчителів і знаходять тут підтвердження.

Не будемо тут говорити про те, наскільки вдало Гельвецій пропонує організувати дитячі суди. Цей приклад він наводить для того, щоб підтвердити необхідність доступного підношення дітям моральних

принципів, і в цьому він абсолютно правий. Але мораль треба виховувати і шляхом вироблення в учнів правильних суджень, і тут знову Гельвецій висловлює дуже глибоку думку і цікаві судження.

Після того як дитина придбала якийсь досвід, треба навчити її міркувати, змусити розмірковувати про те, що її цікавить особисто, і після цього переходити до більш важливих питань. Судження про закони і звичаї різних народів „змусить учня судити про мудрість і божевілля цих законів” і, нарешті, допоможе йому і зважити досконалість та недосконалість їх на терезах найбільшого щастя і найбільшого інтересу республіки. Розмірковуючи над принципом національної користі, дитина може придбати здорові загальні ідеї моралі. Розвиток суджень подібного роду не тільки сприяє засвоєнню моральних принципів, але і робить учня більш здатним для засвоєння інших наук.

Виступаючи проти схоластичної школи з усіма її атрибутами, Гельвецій різко виступив проти широко застосовуваних у той час фізичних покарань, що принижують почуття людської гідності, сприяють вихованню боягузів і ошуканців. Разом з тим він не погоджувався з „методом природних наслідків” Руссо. Він був прихильником застосування покарання там, де всі інші засоби впливу вичерпані. Ніколи не рано привчати дитину до умов уваги; щоб примусити її засвоїти цю звичку, іноді доводиться, що б там не говорив Руссо, вдаватися до залякування. Взагалі кращих учнів завжди готують справедливі і суворі вчителі. На дитину, як і на дорослу людину, діють лише надія на задоволення і страх страждання. Якщо дитина ще не здатна відчувати задоволення, якщо вона не відчуває ще любові до слави і не підбурювана духом змагання, то тільки страх покарання може фіксувати її увагу. Страх є у громадському вихованні засобом, до якого вчителям доводиться неодмінно вдаватися, але яким вони повинні користуватися розсудливо” [1, с. 451]. Виховання, на думку Гельвеція, зводиться до науки про засоби спонукати людей набути необхідну добродішність і таланти.

Противник феодального суспільного ладу, ідеолог нового, в той час прогресивного класу, Гельвецій рішучо піддав всі підвалини суспільства нищівній критиці. Виховання, етику, суспільні відносини в цілому Гельвецій не тільки відкидає, але й детально, часто до дрібниці, намагається розробити заново і теоретично обґрунтувати.

Критикуючи феодальне суспільство і особливо ідею про вроджені здібності, Гельвецій також висловив свою точку зору на виховання жінки і на своє ставлення до жіночого питання. І тут, у цьому питанні, він виступав як прогресивна і передова людина свого часу. „Обидві статі, безсумнівно, дуже відрізняються одна від одної у відомих відношеннях своєю організацією, але чи слід вважати це розходження причиною нижчого розумового рівня жінок? Ні, доказом протилежного служить те, що так як жодна жінка не організована так, як чоловік, то жодна не мала мати такий самий розум. Але такі жінки, як Сафо, Гіппатія ... та ін. вже

анітрохи не поступаються за хистом чоловікам. Якщо жінки взагалі розумово нижче чоловіків, то це тому, що взагалі вони отримують ще гірше виховання” [1, с. 8]. Таким чином, Гельвецій вбачає причину відсталості жінок у тому суспільному становищі, яке вони займають. Якщо чоловіча частина населення перебуває в абсолютно безправному положенні, то ще більше це стосується жінок. Якщо чоловіча частина дурно виховується і тримається в темряві й невігластві, то жінка займає в багато крат гірше становище. Але змінити становище жінки може тільки правильно і добре організоване виховання. Тут Гельвецій знову потрапляє в зачароване коло, з якого йому так і не вдалося вибратися при вирішенні всіх питань, що стосуються суспільних відносин; він неминуче скидається на ідеалістичні позиції. Вихідні позиції його учення, безперечно, є матеріалістичними („людина є продуктом середовища і виховання”). Матеріалістичною точкою зору є твердження Гельвеція і про те, що людська психіка залежить від фізичної організації людини, від суспільних умов життя, але до пояснення суспільства і всіх суспільних відносин він підходить механістично, метафізично, спостережливо.

І, тим не менш, погляди Гельвеція на виховання мають не просто історичний інтерес. Його висловлювання проти помилкових тверджень про уродженість ідей і принципів, проти спадкової приреченості — прогресивні й актуальні. Боротьбу з забобонністю й бузувірством середньовіччя вела ціла плеяда чудових людей, під загальним іменем „Французькі матеріалісти XIII століття”.

Діяльність Гельвеція зробила серйозний вплив на подальшу розробку питань теорії педагогіки і на практику виховання.

Список використання літератури

1. Гельвецій К. А. Про людину, її розумові здібності й її виховання / К. А. Гельвецій. – М. : Соцекгіз, 1937. – 484 с.

Малькова М. О. Педагогічна парадигма французького філософа К. А. Гельвеція про виховання людини

Стаття присвячена педагогічним ідеям французького філософа К.А. Гельвеція про теорію та практику виховання людини. Здійснений аналіз його робіт, а зокрема „Про людину, її розумові здібності та її виховання”, показав що людина з усіма її піднесеними справами, земними пристрастями і переживаннями знаходиться в центрі уваги. У його працях особливо чітко виявляється той факт, що прогресивні філософські теорії були методологічною основою виховних ідей. Гельвецій уважав, що немає вроджених розумових здібностей, немає моралі як божественного дару, немає вроджених ідей, що все визначається вихованням.

Ключові слова: виховання, людина, розумові здібності, спадковість ідей, педагогіка, філософія.

Малькова М. А. Педагогическая парадигма французского философа К. А. Гельвеция о воспитании человека

Статья посвящена педагогическим идеям французского философа К. А. Гельвеция о теории и практике воспитания человека. Осуществлен анализ его работ, а в частности „О человеке, его умственных способностях и его воспитании”, показал, что человек со всеми ее возвышенными делами, земными страстями и переживаниями находится в центре внимания. В его трудах особенно четко проявляется тот факт, что прогрессивные философские теории были методологической основой воспитательных идей. Гельвеций считал, что нет врожденных умственных способностей, нет морали как божественного дара, нет врожденных идей, все определяется воспитанием.

Ключевые слова: воспитание, человек, умственные способности, вражденность идей, педагогика, философия.

Mal'kova M. O. Pedagogic Paradigm of French Philosopher K. A. Helvetia about Parenting

Article focuses on the pedagogical ideas of the French philosopher K. A. Helvetia about the theory and practice of upbringing. Look at his work, and in particular „About the man, his mental abilities and his upbringing”, showed that people with all her lofty deeds, earthly passions and experiences is in the spotlight. In his writings, especially clearly evident that philosophical theories were advanced methodological basis of educational ideas. Helvétius maintained that there is no innate mental abilities, there is no morality as a divine gift, no innate ideas, everything is determined by upbringing.

Key words: education, people, mental abilities, heredity ideas, philosophy, pedagogy.

Стаття надійшла до редакції 10.04.2013 р.

Прийнято до друку 26.04.2013 р.

Рецензент – к. п. н., доц. Карпенко І. М.

УДК 37.013-053.2(477) „189/190”

Л. А. Ярославцева

**ІДЕЇ ДИТИНОЦЕНТРИЗМУ В ТЕОРІЇ І ПРАКТИЦІ
ВІТЧИЗНЯНОЇ ПЕДАГОГІКИ НА РУБЕЖІ ХІХ-ХХ СТ.**

Реалізація гуманістичної парадигми, що відображається в усіх державних документах визначає в якості домінанти ідеї дитиноцентризму, що мають важливе значення і набули статусу принципу, при якому дитина стає центральною постаттю в усіх процесах,